

Dr. LENDL ADOLF
és Dr. MÁRKUS JENŐ
közreműködésével szerkeszti RAITSITS EMIL.

Kiadja: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJE.

Előfizetési ára egy évre 8 K, félévre 4 K. * * * * * Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Madarélet az Aldunán.

Írta: Dr. LENDL ADOLF.

(Folytatás és vége.)

Keskeny útja van ilyen helyütt a csónaknak, amint azt a vízre járó halászok évről-évre kivágják. Evezni itt már nem lehet s ezért tolórúddal dolgozik most a kísérom. Síklík a sajka a magas nádfalak között, de már csak lasabban halad s így ráerek fürkésző szemmel a sűrűségbe nézni. Eleinte csak nádat látok, alul csillogó vizet és magam fölött a derült égnek keskeny csikját; a nádban meg apró madarak ugrálnak szárlól-szárla.

Csakhamar egy kis fészket is pillantok meg, amely a nádszálak között függ, csinosan fonva, mint egy kis kosár. Mellette még egy és ebben nádi rigópár lakik. A tojó a fészken ül és költ; mellette a hímje, amely unalmát űzi és énekelget; mert azonban a szerelmesek sem élhetnek meg csupán csicsergő danolásból, hát időnkint bogarat és legyet is fog a hím, hogy etesse vele a fészken ülő kis anyát. Nem is törődik velünk a boldog párocska és fel se riad, amíg a csónakunk nem súrolja a nádat, amelyen a fészke van. Ekkor hirtelen elszáll a két madár; de azután, alig hogy tovább mentünk, visszatérnek és a tojó folytatja a költést.

Néhol már olyan helyet érünk, ahol könnyű sajkánk szinte megfeneklik, mert sekélyedik a víz a parton, sőt köröskörül a kiemelkedő helyeken sűrű fű is keveredik a nád közé s ennek alján virágos folyóka nő, meg nagylevelű lapú, ami a sűrűséget csak növeli. S épen itt egy kis bozótban látok ismét egy fészket. Olyan közel van hozzám, hogy a kezemmel elérhetném. A madárkák elrepülnek róla, de az egyik vissza tér mindjárt, mert ott maradt a nagy fiókájuk, amely félig kívül ül, hisz bele se fér a kis hajlékukba; rikácsoló hangon, tátott szájjal enni kér. Pedig nem is az ő fiúk. Ismerem a telhetetlent: ez egy fiatal kakuk, aki a nevelő szüleit agyonkínozza és mindig csak sír; mostohatestvéreit már régen kiszorította a fészekből. A szegény madárkák fáradhatlanul egymásután hoznak neki hernyót, lepkét, legyet; még sem tud jóllakni sohasem, hanem nyitogatja sárga csőrét és torka soha meg nem telik. Végül pedig, ha már megnőtt és kitollasodott, egyet gondol és hálátlanul otthagyja a szülői házat, amelyhez a szeretet nem kötötte.

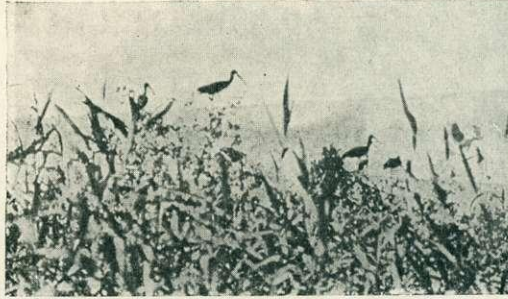
A ladik útja a nádasban.
Nádi rigó kosárfészke.
Aquila 15. köt. fényképezte dr. Szlávny K.

Egyes szám a „Mi Ujság az Állatkertben” című melléklettel együtt 40 fillér.

S amíg én mindezekben elgondolkozom, kiérünk a nádasból; sőt el kell hagynunk a csónakot, hogy az ingoványos parton már most gyalog folytassuk utunkat, ami nem könnyű feladat, mert az összenőtt bokrok között kell továbbvergődnünk.

Hogy a madarak eme zavar-talan birodalmában nem maradhattunk eddig észrevétlenül, azt mindjárt gondoltam; hiszen a gémekek, melyeknek telepe már csak puskalövésnyire van tőlünk, figyelmes madarak ám; nyugtalanul várják-néznek: mi történik itt körülöttük?

Anádason kívül teljesen megváltozik a kép. Minden magasabb bokor csúcsán ül egy-egy fekete, hosszúcsőrű madár és figyel reánk. Fialat ibiszek ezek; azon tünődnek

Figyelő fiatal ibiszek a bokrokon.
Aquila 15. köt. fényképezte dr. Szilágy K.

most, hogy mi mit csinálunk itt? Szinte kérdik tőlünk és nem repülnek fel, hanem mint az előőrsek várakoznak reánk.

Hasonlóképen más fajok is; a kárakatonák sem sietnek el; nem is könnyen szánják magukat a repülésre, mert nehéz a testük; gyorsan csapkodva is csak alig bírnak a magasba emelkedni.

Mégis félnek tőlünk s amint közeledünk feljűk, ágról-ágra tovább ugrálnak, hogy kitérjenek a sejtett veszedelem elől. Ritkán látnak ők itt

Fialat kanalas gém menekül.
Aquila 15. köt. fényképezte dr. Szilágy K.

embereket és nem tudják most, mi lesz hát velük?

Fialat kanalas gémekeket szintén találunk már ezen a területen, amelyek nemsokára elhagyhatják a fészket és most minket látva, fölötté meglepetten igyekeznek is menekülni, de csak az előbbieken módján a bokrok tetején hátrálva. Bajos volna utánuk menni, mert sűrű a bozót és piszkos köröskörül minden lomb és minden galy.

A halászok kitaposott útján is csak alig lehet haladni; óvatosan zombikról-zombikra kell lépni, különben a nedves talajba süpped a lábunk. Néhol mindamelllett sekély pocsolyába tapo-

sunk. Nem sokat törődünk tehát a fiatal kanalas gémekekkel, hanem inkább az előttünk álló nagy nyárfa felé törekszünk, mert ennek környezetében kicsit szárazabb a kidomborodott föld.

Évszázados, hatalmas fa; koronája a legmagasabb pont az egész vidéken. Sok vihar vonult el fölötté, amíg megnőtt és nem csak egy élettelen ág törött bele, ha ellentállt; mégis minden kárát kiheverte, mert durva kérgű, vastag törzse messzemenő gyökereivel mindig újból szivhatta az erőt a dús talajból. Sok embernek hasonló a sorsa a változatos életben.

Amióta ez a fa urálja a környéket, azóta sok változás ment itt végbe; hajdan beláthatatlan volt a vizes birodalma, ma már szűkebb határok közé került. Az emberek önző törekvése, hogy újabb mezőket nyerjenek, amiket az eke alá foghatnak, sok helyütt rontotta-bontotta az ősi természet szépségeit és így itt is köröskörül szikkadni kezd már a televényes föld.

Helyenkint, ahol a csatornák levezették az álló vizet, elmaradt már a lápos vidék növényzete; megfogyott a nád, elszáradt a fűzes — pedig néhány évvel

ERDŐBEN.

Ha már nagyon fáj az élet,
Fölkereslek újra téged,
Régi pajtás, mély vadon.
Feledem a mának gondját,
Álmok színes szárnyuk' bontják
S fellélekzem szabadon.

Embereknek gonoszsága,
Mely szívembe sokszor vága,
Engem ide nem követ.
Húz a szívem csak előre,
Majd keresek pihenőre
Egy mohlepett, vén követ.

Gond nem bánt már, kin nem éget;
Hallgatom a szép meséket,
Miket suttog a patak.
Regél édes gyermekkorral
S egyszerre csak könnyem csordul
Cseppjei sűrűn hullanak.

Enyhe szellő játszva lebben,
Felszárítja a könyecseppem
S elsimítja a redőt.
Azt dúdolja: Nézzed, nézzed,
Mily gyönyörű a természet!
Légy vidám, mint azelőtt!

Csalogány zeng, rigó dalol,
Vadgalamb bűg ott valahol,
Harkály kopog ütemet.
S bár a lomb nagy, sűrű fátyol,
A nap rajta átvilágol
S kacérkodva rám nevet...

Szürkül, Nő a fáknak árnya.
A város még visszavár ma.
Ború lepi lelkemet.
Kőházaknak szegény rabja,
Küzködsz, fonnyadsz napról-napra —
S menekülnöd a bőrtönből nem lehet!

FELEKI SÁNDOR.

azelőtt még frissen zöldült. A gyéren szálas fűzfák ágai között elhagyatott fészkek lógnak még ma is, hisz nem oly régen idáig terjedt a népes gémtanya.

Útirányunkba még egy másik nagy fa is esik és ennek száraz csúcsában terjedelmes sasfészket látunk.

A halászó sas lakik itten. Párjával együtt — ki tudja mióta — nap-nap után átvonul innét a szabad Dunára, hogy halász-szon. Nagy magasságból tekint a vízbe, ha fent repül s ezért mélyen lát bele a vízbe. Éles szeme, ha észreveszi a halat, levágódik a sas, belemerül a vízbe és karmaival megkapja, kiragadja a prédát és viszi fel.

Amióta óriás területen felszántották az ő országot is, azóta megnehezült az élete; el is költözött már innét sok társa; csak az öreg réti sas maradt meg a szomszédságában; az egyetlen fiatalkori ismerőse egy elmúlt évszázadból. A kiálló ágon ül és bekiált a légbe, hogy a párját, fiait hívja; pedig be messze szállnak azok valahol az égen! Majd meg magára marad segyedül elvonul valamelyik dunai szigeten álló magas fára, hogy ott eltöltse az éjszakát. Nem is nagyon szereti különben a társaságot, inkább elbúsulgat egymagában. Reggelenként azután, még mielőtt a felkelő nap a tájékat új életre ébresztené, szárnyra kel, hogy bejárja nagy ívek nyomán hajdani nádas-vizes birodalmát; kiszáll mindennap újból — majd egyszer elmarad ő is.

A kisebb rablók inkább alant a föld közelében fészkelnek és végig ijeszítgetik hajnalodáskor a nád fölött repülve az apró madársereget, hogy itt-ott egy-egy kirebbenő kis szárnyast elfoghassanak.

A varjak sem hiányzanak e tájon; csapatosan vannak a régi gémfészkek körül, amelyekbe beleveszik magukat s átjárnak lopkodni a lakott tanyára,

meg elősködni a hulladék halakból, amik lepotyognak a gémeek fiainak szájából a földre. Igazi csöcselék számba mennek itt ezek a fekete madarak.

Folytonosan gyarapodó csapatokban szállnak fölöttünk a nagy gémeek és más madarak, melyeknek rikácsoló lármája fülünkbe, a fészkeik alján összegyülemlett rothadó szemét penetráns szaga pedig az orrunkba hatol már: közel járunk a telephez; mindjártott leszünk.

Legelőször találjuk a szürke gémeeket, melyek ha az avas nádban helyet foglalhatnak, inkább abba húzódnak és egyenként laknak. Lapos fészkekük akkora, mint a kocsikerék. Ők

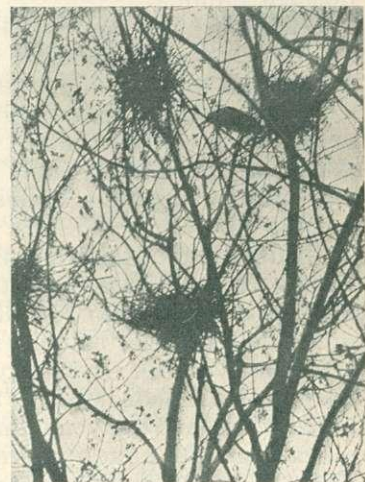
maguk már gyérültek, mert sok helyütt vadásznak reájuk, mint a halasgazdaságokban kártevőkre, no meg a szép dísztollakért, amelyek különösen divatosak voltak nem régen.

A vörös gémeek hasonlóképpen szeretik a tavalyi nádat és jó három hetet alszanak a fészkekön költés közben. Kisebb társaik pedig, az éjjeli gémeek, vagy népies nyelven a vakvarjak, rendszeren külön telepen a fákra költözködnek, ahol nyitott fészkeikben 3—4 égkék-színű tojást őriznek. Némelyik fán 8—10, sőt több fészek van együtt.

Fejlett korukban szép, színes madarak ezek, de a kicsinyeik csunyak;

Fekete varjak régi gémfészkeken.
Aquila 15. köt. fényképezte dr. Szlávay K.

A vakvarjak fészkelő telepe.

TÁRCA

Egy jó „hatos“.

A hajnali csillag bágyadt fénye vagy a pirkadó ég bibora szebb-e? Ott állok az erdőszélén és lelkemben gyönyörrel eltelve élvezem az ébredő természet ezer szépségét. Mellettem, egy sűrű galagonyabokorban, biztos rejtekben képzelve magát, csattog az erdők énekes királya. Csodás hangokat, trillákat, futamokat hallat, ébredező párja biztosan megbűvölten hallgatja szerelmes szíve választotta lovagját. A fülemilék édes éneke, a virágzó akácok bódító illata vesz körül. Még nagyon korán van, alig lehet látni. Valami, még eddig soha nem érzett meghatottság vesz rajtam erőt. Egyedül vagyok és mégis, mintha nagy megértő társaságban volnék. A szabad természet kitarja minden rejtett csodáját hű fiának és én áhitattal eltelve állok szépsége előtt...

A vadórt elküldtem, ne lássa, hogy mikor ölni, gyilkolni indulok, előbb Diana istennő berkeinek titkait szeretném kifür-

készni. A vadászszenvedélyt — legalább egyidőre — háttérbe szorította a vágy, hallani, látni az erdő ébredő világát.

Távolról hajnali harangszó hallatszik. Önkénytelenül keresztet vetve, mély áhitattal fordul lelkem Istenhez. Sohasem éreztem oly közel magam Hozzá, mint ott, a nagy mindenségben, magányban. Szemem a harmattól csillogó leveleken is az ő dicsőségét látta, fülem a madárdalban dicsőítését hallotta.

A harangszó elhalt és mintha csak az keltette volna életre, egyszerre megelevenedett az erdő.

Eleinte elvétve egy-egy rigó ébredő füttye hangzott fel. A kis madárkák lágy csicscsergése olyan, mintha nehezükre esnék valami édes álomból felébredni. A szajkók — úgy látszik — célul tűzték ki, hogy a kis lustálkodók szeméből az álmodást kiverjék. Élesen rikácsoló hangon köszöntik egymást, láthatatlan ellenségtől óvó hangjuk ijedséggel tölti el az ébredő kis tollas énekes táborát.

A nagy hangverseny, mely a felkelő napot üdvözli, tökéletes. Nincs hamis hang, hamis érzélem. Az énekesek igaz szent lelkesedéssel legjobb tudásukat adják. Egy sem irigyli a másikat, de mintha mindegyik túl akarna társán tenni, hogy ő üdvözölhesse legméltóbban azt a tüzes korongot, mely nélkül élni lehetetlen volna.

Az ének kezd csenedesedni, mindig kevesebb a résztvevők száma. A kis dalosok elindulnak napi munkájuk után. A kenyérkereset — náluk rovarkereset — szállítja őket.

A feketerigók lent ugrálnak minden bokor alját átvizsgálva,

Vakvarjú fészke tojásokkal.

is; épen ezért, ha már kicsit nagyobbak, kimásznak belőle a legközelebbi szabad ágra, amelyen nap-hosszat élnek.

Később, ha már kitollasodtak, szürkés-barnás, fehéren pettyes a ruhájuk és ilyenkor már védekeznek is, ha valaki meg akarna fogni közülök egyet.

Nagy gémtelpeken minden stádiumban levő fiakat lehet találni a fészkekben, mert nem egy időben kezdik a költést az öregek.

Érdekesek a fehéren sárgás kontyos gémekek is, melyek kisebbek és a többi fajoktól elkülönülten fészkelnek; szintén nagy számban vannak együtt egy-egy telepen. Az Obedszka-bara nevű mocsárban levő nagy gémtanyán megszámlálták néhány évvel azelőtt az ott fészkelő párokat és 1000 pár kontyos, 1500 pár éjjeli,

nagyfejű, vastagcsőrű poronttyok; csupaszkok, csak a fejük búbján van egy kis pelyhes kontyuk; egymáson ülve várják a szülők hazatérését s ekkor azután kitéjtik a szájukat, mint a kaput, hogy egyszeriben lenyelhessék a halat, amit az öreg madár hozott nekik; sőt, kettőt is nyelnek le egymásután, vagy le is ejtenek egyet s ez azután ott rothad a fészkek alatt a földön. Búzós ezért körülöttük minden, de különösen maga a fészkek

Vakvarjú fiókák a fészkekben.

600 pár vörös, ugyanannyi szürke, meg több mint 1000 pár kanalas gémet találtak ott. Mindezeknek a vegyes társaságában ezenfelül 2500 pár fekete ibisz és 1000 pár kárakatonna is lakott. Összesen tehát 8—9 ezer pár nagy madár egy nádasban! Képzhetjük, milyen mozgalmas, nyugtalan és lármás ott az élet egész nap.

Általában nem nagyon óvatosak ezek a fajok ott, ahol rendkívül sokan vannak együtt és leginkább csak a kontyos gémekek szoktak telepük körül mindenre figyelő öröket felállítani. Ezeknek jeladása veszedelem esetén természetesen az összes fajoknak szól.

Puskalövés a közelben akkora riadalmat okoz, hogy azt le se írhatjuk: seregesen kelnek szárnyra fészkeikről a madarak; suhog körülöttünk a levegőben szárnycsapkodásuktól; felhőként kóvályog fölöttünk a megszámlálhatlan tömeg. Némelyek közülök oly közel jutnak hozzánk a levegőben fordulva, hogy szinte kézzel megfoghatnók őket.

Legmagasabbra emelkednek a megriadt kócsagok; mint tündöklő fehér foltok úsznak az égen. A kanalagémek szintén különválnak és nagy csapatokban messze repülnek el; ellenben a többiek elég hamar megnyugszanak ismét és különösen a költéssel elfoglalt párok igyekeznek vissza a fészkeikhez.

Százankint lehetne itt lőni ezeket a szép, nagy madarakat és régebben a külföldről is jöttek vadászok, hogy itt pusztítsanak a mi nádasaink gazdag világában. Nem csak virtusból öldöstek itt, hanem inkább, hogy a drága dísztollakat mázsaszámra gyűjtsék. Meg is volt ennek a szomorú hatása, mert gyérülni kezdett a nádasok népe. Most az ilyen helyeken szigorúan védik a madártelepeket, főként az idegen tolakodók ellen.

hol lehetne egy jó falatra szert tenni. Az apróságok még a bokrokon, sűrű lombok között tolláskodnak, alig hallható zajt ütve ide-oda ugrálásuk által.

Isten tudja, meddig állanék még ott, ha egy éles fütty fel nem rázna álmodozásomból. Jani adja a jelt. Biztosan azt hiszi, hogy talán elaludtam.

Nehezemre esik megmozdulni. Már az éles füttyre megriadt körülem* a sok gondtalanul ugrádozó madár, most biztosan halálra rémülnek, ha az eddig általuk talán szürke fatörzsnek nézett valami megmozdul. Még tétovázom, de egy élesebb, sürgetőbb fütty elhatározásra készlet. Az első lépés nagy ijedséget okozott körülem. A fejem feletti ágon egy szajkó tolláskodott, ennek rémült rikácsolására egyszerre csend lett a bokrokon és bokrok alatt.

Leráztam magamról a varázst, mely eddig fogva tartott. Úrrá lett fölöttem a vadászszenvedély. Nem az ölés, gyilkolás utáni vágy űzött a füttyhang irányába, de az a szenvedély, mely úrrá lesz fölöttünk, ha ott áll az erdők koronás királya, vagy a gyönyörű szemű, kecses bak. Agancsát akarjuk bírni, az kényeszerít a gyilkolásra.

A cserkészúton haladva meg-megállok. Lépések zaja űti meg fülemet. Néhány szarvastehen szilhuet-jét látom a ritkás vágásban; figyelve állanak, szemük sem rebben, úgy néznek reám.

Nem akarom őket megriasztani, megállok és várom, hogy ök vonuljanak beljebb. Az első teljesen felém fordul és hogy-hogy

nem, tekintetünk találkozik. Ijedten ugrik beljebb, társai nagy robajjal követik.

Már látom az erdő szélét. Ott vár türelmetlenül Jani. Képzletben végigévezem néma szemrehányó tekintetét: Hát érdemes hajnalba kijönni, ha már megint elkésünk? Nem mondja szóval, de hogy ezt gondolja — no meg talán még mást is — az bizonyos.

Végre ott állok mellette. Legnagyobb mulatságomra sikerült nesztelenül háta mögé jutnom és csak akkor vett észre, mikor már pár percig ott állottam. Nem beszélünk, némán indulunk utunkra. Úgy összeszoktunk már, hogy minden szó nélkül értjük egymást.

Néma csendben, zajtalanul haladunk tovább. Jani, aki eddig előttem ment, egy kanyarodónál visszamarad. Még néhány lépés és ott áll alig száz lépésnyire a bak. Nézem, hogy ez e ő, akit keresek. Nem tévedek-e? Látcsövemet veszem segítségül. Nagyon jó bak, csak rosszul áll. Egy örökkévalóságnak tetszett, míg végre megmozdult. Úgy látszik Jani attól való félelmében hogy a baknak megkegyelmezek, előbbre jött. Az okozott csekély mozgás zaja gyanús volt a bak előtt és odafordult, ahonnet azt hallani vélte. Nem volt időm gondolkozni. Megnyomtam a ravaszt, nem mulasztva el egy Diana segíts! fohászt. A következő pillanatban Jani rohant el mellettem mint egy őrült. Lábaim a földbe gyökereztek. Ennyire magánkívül Janit még sohasem láttam. Manlicheremet lezárva jó magam is majdnem szaladtam Jani után, nem tudtam elgondolni, mi történhetett.

Arra a helyre érve, ahol a bakot láttam a lövés pillanatában

Sokáig nem maradhat az ember a gémtanyán, mert kellemetlen az ott tartózkodás és így, kellően megismervén az életet ott s amit látni óhajtottam, csakhamar a visszatérésre gondoltam.

Más úton igyekeztünk most vissza ahhoz a helyhez, ahol a csónakunk a parton maradt. Minél gyorsabban szerettem volna a vizen át megint a túlsó oldalra jutni, mert az idő már késő délutánra járt és kiült a nádas szélére a bölömbika is, hogy beletútoljon majd később a csöndesedő hangulatba, amint ő azt estende szokta. Felfújja magát ilyenkor és messze hallható hangon szól az esteli sötétségbe.

Kisebbik rokona, a törpe gém, amely egyébként éjjeli madár, szintén megmozdult a nád alján, hogy szabadabb területre jusson, ahol a sekély vízben halászni fog, ha leszállt az éjszaka.

Érdekes madár különben ő kelme; színezete olyan, mint az avas nádé — s ő ebben bízok; azt tudja, hogy meg nem látja ott senki, ha nyugodtan meghúzódik és feszesen áll. Nem is repül fel egykönnyen, hanem csöndben marad a szálak között, ha veszedelmet sejt a közelben.

Csakhamar kikerültünk ismét a nagy bozótból a vízhez, amelynek partján most meglepő látványban volt részünk: sirályok és halászkák fészkeltek itt nagy telepen egymás mellett a földön; fehér testük mindenképpen kikandikált a sötétes növényzetből és még feltűnőbbekké váltak azáltal, hogy emelgették feketé búbos fejüket. És mert felzavartuk őket, hát az egész csapat odarepült a víz mellé a homokpadra, ahol félelmük, meg harag-

Fiatalkakvarjú a fészék szélén.

állani, volt Jani táskája. Ez jel, hogy ott maradjak. Dobogó szívvel kutattam egy csepp vér után. Éreztem, hogy a lövés jó volt, biztosan talált. De ha mégis? . . .

Nem soká kellett várnom, a szokott jel felhangzott, a bak fekszik. Mire oda jutottam, Jani már kihúzta az útra. Ott feküdt előttem hidegülő, merevedő testtel. Megtört szemeibe valami csodálatosan zöldes fénnel csillant meg az odatévedt első nap-sugár. Igazán szép agancsa van, érdemes volt érte oly korán kelni.

Amig ott állok és nézem, hogy köti össze Jani a bak négy lábát, eszembe jut a hajnal minden szépsége. Ismét érzem az ákác bódító illatát, hallom a madárdalt, rigófüttyöt, de most oly más minden.

Akkor mindenütt az élet szépségeit éreztem. Most, mintha a vadászláz eltűnésével minden megváltozott volna. Egy szajkó libben a fára, mely alatt állok, hogy a másik pillanatban nagy rikácsolva odább menjen. Összerezzenek. Mintha azt kiáltotta volna: gyilkos!

Jani máig sem tudja, miért nem tudtam annak a baknak örülni, de azért mégis azt a szép hatos agancsot szerettem legjobban valamennyi között. Mikor kint a tél fehérsége oly szomorúvá teszi az erdőt, ez az agancs juttatja eszembe a tavaszt, madárdalt, virágillatot. Végig életem gondolatban ezerszer azt a bűbajos hajnalt és mindig jobban megerősödik bennem a hit Istenben és a csodálat az ő legtökéletesebb alkotása: a természet iránt.

Özv. FÓNAGY JÓZSEFNÉ.

juk nemcsak kiáltozásban, de abban is talált kifejezésre, hogy valóságos táncot jártak most előttünk.

Ilyen helyütt különben, a kavicsos padon, több madárfaj szokott fészkelni, csak hogy a tojása, pelyhes fiókája nem található egykönnyen. Oltalmat talál a pusztá földön a színezése révén. Ha elszáll az anyamadár a fészekről, ott hevernek pusztán a tojások, vagy tehetetlen csibék a kavics, vagy az apró avar között és

Fiatalkakvarjú első tollazatában.

jó sorsuk most már a művészkedő természet nyújtotta hasonlatosságban van. A természet láthatatlanná teszi őket a nyitott környezetben. Nem vehető észre némi távolságból sem. Hamvas sárgás a testük és barnásan zöldes-feketén pettyezettek. Olyan a színük, mustrázatuk rajza és úgy fekszenek a hasonló kavicsszemek, vagy a rövidszálú fű között, hogy nem ötlenek szembe. Elszáll fölöttük a figyelmes orvmadár anélkül, hogy felszedné őket prédául. Ilyen a kis parti futó fészke, meg a bibicé is. Előbbinek a tojása ott fekszik a kavics között, szinte lehetetlen megtalálni; a pelyhes kis fiai pedig ugyanennek a fajnak, mindjárt a fűszálak közé húzódnak; ott hallja az ember csipongani az apró jószágokat, a lába alatt — de meg nem foghatja, mert nem is látja — a gyom között.

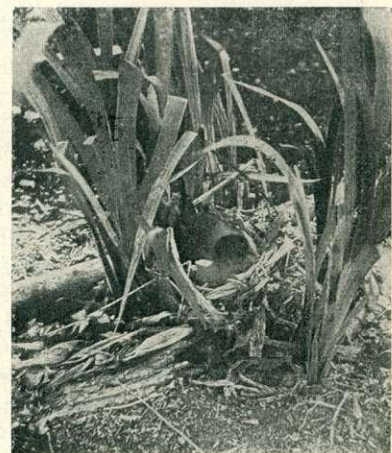
Már-már esteledik. Evezősöm teljes erővel dolgozik, hogy mielőbb elérjük a túlsó partot, ahol délben a kocsinkat elhagytuk.

Felriasztjuk újból a víztükrön még mindig magában bandukoló szárcsát s ez most felkelvén csapkodó szárnyaival hosszú gyűrűsört vág a vízbe; azután eltűnik a parton, ahol a sás közé igyekezik, hogy megmeneküljön előlünk.

Mi is arra tartunk irányt — előbb azonban még egy meglepetés tartóztatott bennünket utunkban; mert amint a parthoz közeledtünk, szép kis madarat láttam a kihajló ágon. Fényesen kék a háta, rozsdás a melle,

hosszú a csőre. Egészen közelre bevárta a csónakunkat, azután egyszerre — nagyot füttyentett és nyil-egyenest a partszéli nádasba szállt. Ez a jégmadár. Onnét a neve, hogy télen a jég szélére ül és beletekint a vízbe; ha halcskát lát, lebukik ügyesen és kiszedi magának a kis prédát.

Az ő ijesztő hangja szól a többi madárnak is, mert értik egymást az egész vidéken a különböző fa-

A vízi csibe fészken költ.

jok; hiszen ősidőktől óta egymáshoz szokhattak már. És ha ő most veszedelmet jelentett, mind elbújtak a többiek.

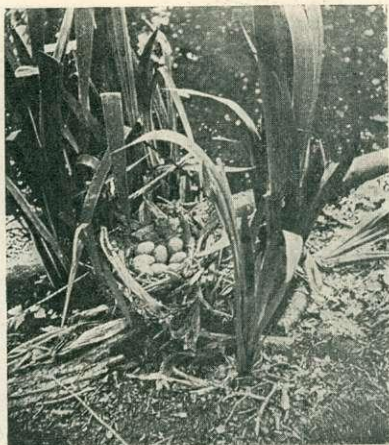
Négy kacsa épen ki akart úszni a vízre, amint azt napszálltakor tenni szokta; most azonban szintén meghúzódik hamar egy kis nádsziget mögé, hogy a sötétedő időben ne lássam őket.

Végre kiérünk ismét a partra.

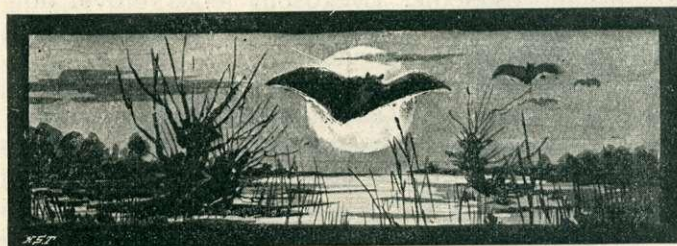
Alig hogy egyetkettőt lépünk, gyenge kis hangon szól egy madár a közeli sűrűségből a szomszédban levő társához. Ismerem én is a madarak beszédjét és értem, hogy közeledő bajt jelentett az egyik a másiknak. Bizonyára itt költ valahol az egyik a fészken. Kutatom, hogy hol? Ott a kardlevelű sástó közepén a földön ül a palaszínű vízi csibe; piros foltja van a homlokán. Bízok abban, hogy nem fogom észrevenni és nem mozdul. De a szeme fénylik és bár ez csak kicsiny fekete gyöngypár, mégis kifejezésre talál benne minden aggodása, mellyel most reám tekint.

Még egyet lépek — a madár felkiált és elsurran: féltucat tojása, a kedves kis teremtnak minden boldogsága, ott feküdt előttem.

Dehogy zavartam volna meg ezt a meleg kis hajlékot; csak szeretettel néztem s a képét hoztam el magamnak egy régen ott eltöltött szép napom emlékeül.

A vízi csibe meleg kis hajléka.

Az állatok kozmetikája.

Írta: Dr. GARAMI BÉLA.

Nem tudományos cikket írok, a tudálékosnak látszó cím ellenére. Hiszen mint szépségápoló speciálista érzem azt az ellentmondást, ami az öntudatos szándékot követelő kozmetika és az állatvilág öntudatlansága között már eleve is komoly tudományos ellentmondás gyanánt tilalomfának jelentkezik. Mégis vonz a kutató kényszer e téma felé és pedig kiindulva abból az általános elvből, hogy az egész modern orvosi tudomány az állatvilágon végzett egyszerű és kísérleti megfigyelésen alapszik. El nem vitatható, hogy a természet épen oly bőkezűen gondoskodott az állatvilág szépségéről, mint ahogy az embert, a teremtés koronáját fölékesítette. Az ember sokkalta szerényebb eszközökre van utalva az állatokhoz képest, ha a veleszületett szépséghez-

mányt vagy szépségkelengyét vizsgáljuk, mint bármilyen tagja az állatvilágnak. Jusson eszünkbe például mindjárt itt a dolgok legelején, hogy az állat sohasem kér kölcsön semmit az embertől a maga állati szépségének fokozására; az ember (és még inkább a nőnem) egész hekatombákat áldoz föl és pusztít el a saját hiúságának az állatvilág legkülönbözőbb egyedeiből. Az emberi hiúság ilyenképpen már nem egy speciést, nem egy állatfajtát törölt ki a teremtés nagy-szerű művéből. A hölgyvilág prémehes divathóbortja, az idegen tollakkal való ékeskedés mohósága, úgy az emlősök, mint a madárvilág soraiban kegyetlen pusztításokat végez minden évben és így aligha van benne túlzás, ha azt állítom, hogy a mi emberfajtánk szépségének, vagy (nézze el nekem a türelmes olvasó ezt az önkényesen gyártott rossz szót) embervoltunk „szépségének” a szegény állatok adják meg az árát. Az emberi kozmetika pogány istensége állatvérrel táplálkozó zsarnok, ami nyílt bevallása annak, hogy az ember hitványabbnak tartja a maga Istentől kapott szépségét az állatvilágénál és hatalmasabb lévén ennél, az állatvilágtól rabolja el mindazt, amire sokszor romlott, beteges esztétikai érzéke kényszeríti.

Az állatvilág az emberfaj fölött áll mindabban, ami a külső szépséget illeti. Ösztönei nem sarkalják hiúságra, mint minket embereket és bár egyugyanazon állati fajtanak különböző specielsei, más és más szépségkelengyével, előnyös, vagy kevésbé előnyös külsővel pompáznak is a nagy természetben, a legbeavatottabb állatvilág-figyelők sem tudnak arról, hogy például az emberi fogalmak szerint legrútabb varangyos béka amiatt való bánatában pukkadt volna meg, mert nem bírta lefőzni a pávát szépség dolgában. Aesopus, a híres meseköltő ugyan mesél ilyesmit a „Rana rupta et bos” (a fölpukkadt béka és az ökör) című meséjében, de hiszen ez a rájuk fogott hiúság igazán nem természetrajzi „adat”, hanem emberi példálózás, önkényes vivisekció a béka lelkiületén. A varangyos béka is szép a béka szemem át nézvéen a világot és lehet, hogy a békatársadalom a Milói Vénustól undorodik. Madách fejezi ezt ki gyönyörűen az Ember tragédiájában, amikor a „jégvidék-képben” ezt mondhatja Lucifernek „... ebnek is eb az ideálja”. Költői kép, amely tökéletesen belévilágít az állatvilág szépségöntudatába. Ez az öntudat persze nem az emberfajta lelki processusa, mert hiszen csak az ösztönből táplálkozhatnak. De hogy ez az ösztön, ez a magával való elégedettség nemesebb és emelkedettebb az ember hiúságánál, az még a mi hires logikánk szerint sem cáfolható meg.

Vizsgáljuk most a kérdést közelebbről, hogy a tanulságokat (alighanem a magunk rovására) levonhassuk a párhuzamból.

Miféle rendeltetése van az állatvilágban a külsőnek, tehát a faji jellegnek, az egyedüli szépségnek és mi ennek a rendeltetése az embernél? Itt megint csak alul kerülünk. A mi külsőségeink pusztán és kizárólag a fajföntartás szolgálatában állanak. Emberségünknek ez egy nagyon is alantas, állati vonása. A nemi vonzódás ébrentartása a mi „szépségünk” eredendő oka és végső célja. Ezt szolgálja a divat, a kozmetika, a társadalmi berendezkedés, szóval: minden, ami emberi (és ebben persze az asszonyi is benne van). Mennyivel bölcsőbb a természet mindabban, amit az állatvilág külső megjelenésében mutat. Van

gondja persze ott is a faji föntartás ösztönszerű táplálására is, de elsősorban az állat életviszonyainak rendeli alá a külsőt és csak ezentúl enged a pitoreszk ecsetnek szépségvonásokat, cicomát, fényűzést. Nézzük a pacsirtát az ő igénytelen külsejével. Gyakorlatlan szem alig veszi észre, amikor a göröngyös országúton, vagy a szántáson alig pár lépésnyire megül, hogy aztán egyszer csak hirtelen felszökkenve a magasba csapjon. Nézzük a rovarokat, amelyek kedvenc fáik, cserjék törzsének, leveleinek, gyümölcseinek a színét kapták külsőül, hogy védekezhessenek a náluk erősebb veszedelmek ellen. Majdnem kivétel nélkül áll az állatvilágban a külső megjelenésnek az a törvényszerűsége, amely mindenekelőtt a megélhetés lehetőségét akarja szolgálni és csak azután azt, amit mi emberi nyelven szépségnek szoktunk emlegetni. A kanári madár sem azért olyan pompás sárga, a papagály, a kolibri, a paradicsom madár sem azért olyan tarka, hogy „szébb legyen“, hanem azért, hogy jobban hasonlítson a maga tropikus környezetéhez és így biztosabb menedéket leljen minden esetben, amikor léte és nem a hiúsága forog veszélyben. Az emlősök bundája, szőrzete szintén efféle bölcs gondoskodása a természetnek. Idők viszontagságai, égővek szerint változtatja azt, még rokon állatfajoknál is, tekintet nélkül arra a bizonyos szépségre, ami az állatvilágban különben is épen megfordítja annak, ami a szépség berendezkedése az embersorban.

Az emberfajtában rendszerint a nő a szébb. Hajzata, idomai, szemei stb. mind a férfi megostromlására hivatvák. Az állatvilágban épen megfordítva rendezte ezt a kifürkészhetetlenül bölcs természet. Mindig a hím a szébb és a nőtény a selejtesebb, szürkébb, közönségesebb. Nézzük az állatok királyát az oroszánt. Hímje az erő, a méltóság, fenség gyönyörű példánya. Sörénye is csak neki van. Nőténye csupán egy izmos macska a hódító külsőségek minden kelléke nélkül. Ott a szarvas és az ő tehene. Ott vannak az énekes madarak és a trópus tarkatollú szárnyasai. Mindenütt szébb a hímje a nőtényénél, de sőt egyéni kiválósága is lényegesen jelentékenyebb minden állatfajánál a hímnek a maga nőtényénél. Hozomány dolgában az anyatermészet nagyon szűkmarkú az állatvilágban a maga leányaival szemben. A hímnek juttat mindent, a nőténynek semmit. Igaz, hogy ezt mi a magunk emberi szemével látjuk így, de az állatvilág minden hímjének a tetszetősége azt látszik bizonyítani, hogy a „szép“ és a „szébb“ fogalma az állati recehártján tükrözve sem lehet ellentétes a mi szépérzékünkkel.

Van, hogyne volna vetélkedés az állatvilágban is a nőtény körül a hímek között. Ez a vetélkedés azonban nem külsőséges, nem az emberi hiúság eszközeivel, nem piperészkedéssel áll a harcba. Erő, ügyesség, egyszóval benső fölény az, amivel a hím állat kiküzdí, kiharcolja a maga nőtényének (vagy egész háremének) „kezességét“, amit mi szerelemnek szoktunk nevezni. A szarvasbögés, a fajdkakas dürrögése, a paradicsommadár hímjének csábtánca nőtényeik előtt stb. stb. egy-egy drámaian szép részlete az állatvilág nemi közeledésének. Mikor a szarvas bög nem a nőtényeit, nem a teheneit hívja, hanem a riválisait, a többi bikákat hívja harcra, hogy egyedül legyen urrá az erdő tehenei fölött. A nőtény hajlandósága itt szóba sem jöhet. Itt a feminizmus még

csak nemileg sem érvényesül. Győz az erősebb, a kiválóbb hím, mert az a szébb, amelyik a riválisát megöli, vagy harcképtelenné teszi.

Már most azt kellene eldöntenünk, vajon védi-e az állatvilág a maga külső diszét, szépségét; mivel védi, hogyan cselekszi ezt; vagy ha ilyen céltudatos ösztön nem él benne, minek köszönheti az állat mégis azt, hogy a természettől kapott és az emberi szemnek sokszor csodás külső előnyeit megóvni és fenntartani képes?

Nem vagyok közvetlen tudója az állatvilág titkainak s a városi ember gyér tapasztalatait nem említve, csupán természetrajzi művekre alapíthatom feltevéseimet, de én azt hiszem, hogy az állati ösztön terszerű kozmetikát, szépségápolást üz, amit az ember csak a legújabb időkben kezd utánózni. Az állat kozmetikájának az alapja a táplálkozásban van letéve. Ettől ösztöneinél és táplálkozási szerveinél fogva alig térhet el. Ha vannak egyes kivételek (mint aminő sajátos kivétel az, hogy a kutya olykor-olykor füvet eszik) ezek a ritka kivételek megerősítik a generális szabályt. Az állat táplálkozása a maga fegyelmeztségében és szigorú rendszerességében, példája lehetne az emberfajának, amely utóbbi éppen hibás és könnyelmű táplálkozásával követi el a leggyakoribb és legsúlyosabb merényleteket az egészsége, tehát a szépsége ellen. Az állat ilyen merényletektől, ösztöne sugallatára, tartózkodik. Mértéktelen állat nincs, talán a leopárd-féléket kivéve, amelyek vérszomjasságuk magyarázatát az ő állandó és csodálatos vér-diarrhoeáikban találják. Mértéktelen ember azonban akárhány akad. Ez a lényeges különbség is teszi az állatvilág külső előnyeinek állandóbb jellegét, szemben az emberi szépséggel. Vegyük ehhez az áldott szabadlevegőt, a gyógyszeregyeszeret a vizet, a napsugarat, a harmatot, magát a földet (amelybe sok állat beléássa magát) és bizony nincs okunk szegényesnek bélyegezni az állatvilág kozmetikájának tárházát. Mindezt az állatvilág önkénytelenül használja a maga javára, mert hiszen bennük és belőlük él. Vannak azonban „egyéni“ cselekményeik is, amelyek ösztönük mellett is olyan látszatúak, mintha az állat tudatosan cselekednék. Ilyen a madarak tollázkodása a vedlés idején. Ilyen a macska mosakodása. Mindez a természet szokott funkciójának a korrektívuma. Önálló cselekmények, amelyek az emberi öntudat hasonlatával bírnak, noha ilyesmiről természetesen szó sem lehet. Egy új Orfeusnak kellene születnie, aki értené ismét az állatok „beszédét“ és így egyszerre birtokába juthatnánk azoknak a titkoknak, amelyeket az állatok ösztönös kozmetikája rejteget előlünk. Egyelőre csak sejtések és főleg kérdőjelek vannak előttünk. A sejtések ott szunnyadnak népmeséink lelkében. A Phoenix a tűzben megifjodik. Nagypénteken mossa holló a fiát, stb. régóta közzájön élő dolgok, amelyeknek valószínűségéről senkisé tud, mégis valami értelmük, valami jelentőségük lehet.

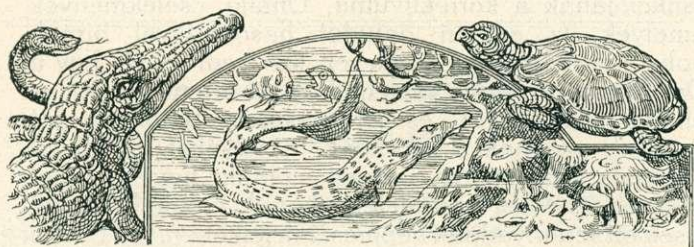
Valamikor talán minden okozatnak az okát ki fogja nyomozni a kutató, fáradhatatlanul fürkésző emberi elme. Addig nagyon sok megfigyelésre, adatgyűjtésre és még több türelemre van szüksége az emberiségnek. Addig szép hölgyeink aligha kaphatnak útbaigazító választ a hattyútól az iránt, hogy minek köszönhetik irigyelt nyakukat, az őzikéktől hasztalan firtatják gyönyörű barna szemek kozmetikumát, a mókustól szép rőt szőrzetük festőanyagát és így

tovább. Az állatvilág titoktartó. Szépsége és annak belső és külső okai a természet kizárólagos szabáldalma. Évtizedek kellene, amíg ez a némán tanító mester valamit is sejtetni enged az ő titkaiból.

Amit itt összeírtam, az mind csak egy sóvárgó kérdés a Sphinxhez. Ostromoljuk őt generációról-generációra. Talán egyszer megszólal és feleletet ad. Talán!

GYERMEKEK AZ ÁLLATKERTBEN

AQUARIUM—TERRARIUM

...

Aquariumok és terrariumok a szemléltető oktatás szolgálatában.

Írta: AUER KÁROLY.

Igen sokszor és sok helyen tárgyalták már azt a kérdést, hogy az iskolákban miképpen tanítsanak. Milyen legyen a tanítás módja és milyenek legyenek az eszközök, amelyek segítségével a tanuló könnyen

és tartósan emlékezetébe vesse az előadott tananyagot. A célt legjobban ellehet érni, a tapasztalatok szerint a szemléltető oktatással.

A természetrajz, így elsősorban az állattan tanításánál oly városokban, ahol sem állatkert, sem pedig nyilvános aquarium nem áll rendelkezésre, a tanulók az állatokat csak képeken, kitéve, vagy esetleg preparátumok alakjában tanulmányozhatják. A tanítás eredménye sokkal nagyobb a nagyvárosok tanulóinál, ahol az állatokat a tanulók elevenen láthatják, mint a kisvárosi tanuló ifjúságnál.

Aránylag igen csekély befektetéssel lehetséges már a természetrajz egyik legérdekesebb részét a tanulóknak szemléltető módon bemutatni, ha, vagy az iskolában, vagy otthon aquariumokat és terrariumokat felállítanak.

A tanuló elevenen látja maga előtt az állatot, látja az állat színét, figyelheti mozgását, életmódját, táplálkozását és végül szaporodását. Az ily szemléltető és megfigyelésen alapuló oktatás a gyermekre rendkívül nevelő hatással van. Állatok bántalmazása mint pld. békák, gyíkok agyonverése megszűnik, mert a gyer-

mekek megtanulják, hogy ezek az állatok a káros hernyókat és lepkéket pusztítják és így a mezőgazdaság és gyümölcsstermelésnek pótolhatatlan szolgálatot tesznek. A természet megfigyelése iránt felkeltett érdeklődés a szabadba vonzza majd gyermekeinket, vagy pedig a szobájukban felállított aquariumhoz. Leszoknak a durva játékokról, kerülni fogják az utcai kóborlást, bámulatosan könnyen tanulnak és komolyabbak lesznek.

Természetes dolog, hogy mindezek keresztülviteléhez a tanítás lelkes vezetőségének, a tanítóknak és szülőknek is kevéske áldozatot kell hozniok.

Az iskolafenntartó bizonyos összeg engedélyezésével lehetővé teheti, hogy az iskolákban 2—3 aquarium és 1 terrarium létesüljön. A tanítók kirándulások szervezésével, a szülők pedig a lakásban elhelyezhető aquarium, vagy terrarium beszerzésével segíthetnek elő a szemléltető oktatást.

Azok a gyermekek, akik azelőtt mocsarak vagy tavak mellett elmenni sem tudtak anélkül, hogy legalább egy követ bele ne dobjanak, vagy pedig egy-egy békát agyon ne üssenek, ezentúl óvatosan, minden zaj nélkül közelednek majd a vízhez, nehogy az állatokat megzavarják s ezáltal azok megfigyelését lehetetlenné tegyék. Az ilyen gyermek tanítja a többit és meglehetünk arról győződve, hogy a fiatal szemlélőkből, megfigyelőkből komolyabb nemzedék lesz.

Az iskolákban felállított aquariumok felügyeletét és gondozását a tanítók kijelölt tanulók feladatává teszi és pedig a legjobb és legmegbízhatóbb ifjakat bizzák meg s ez által a gyermekek arra fognak törekedni, hogy ők is a választottak közé számíttassanak.

Az állatokat és növényeket hetenként egyszer rendezett kirándulásokon gyűjtheti a tanuló ifjúság. A kirándulás ideje alatt a szabad természetben nyílik a legbővebb alkalom a szemléltető oktatásra, miért is ily alkalommal elmulaszthatatlan a helyszínen egy-egy ismertető előadás megtartása.

A tanítók ügyeljenek arra, hogy a gyermekek ne vigyenek sok anyagot haza, — elég 1—2 darab is a tanulmányozáshoz, — mert hát az utóbb jövő gyűjtőknek is kell hagyni valamit.

Vegyesek

Gyermekdelutánok az állatkertben. A budapesti hírlapok szerkesztősegi kéthetenként, rendszerint a szerdai napon, hazánk jövőjéért nemzedékének szentelik idejüket. Ezek a napok tartják ugyanis az egyes hírlapok szerkesztősegi felváltva a gyermek-sereg legnagyobb szórakozására a gyermekdelutánokat. A minden alkalommal igen jól sikerült gyermekdelutánokon az egybegyűlt ifjúságot a rendezőség agilis vezetői és a szereplők tréfás elbeszélésekkel, mutatványokkal, látványos élőképekkel, zene-számokkal és egyéb fölötté mulatságos jelenetekkel szórakoztatják. Nem is hiányzik épkézláb gyermek ezeken a delutánokon az állatkertből. A gyermekdelutánok nagy látogatottságát a legjobban bizonyítja alapunkban a közzétett és a „Gyermekek az állatkertben” cím alatt látható fényképfelvétel.

A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók 37. Vándorgyűlésüket folyó évi augusztus hó 30-ától szeptember 2-ig terjedő időben Nagyszebenben tartják. A vándorgyűlésre eddig

62 orvosi közegészségügyi, 70 természettudományi és 10 gyógyszerészeti előadást jelentettek be. A gyűléssel kapcsolatban a tagoknak a szétküldött program szerint sok szép kirándulásban, tanulságos és léleknemesítő szórakozásban lesz részük. A részvételi díj 12 korona. A vándorgyűlés tagja lehet mindenki, ki az orvos-, természet- és társadalomtudományokat műveli vagy kedveli. Az érdeklődők forduljanak a központi választmány titkáraihoz: Dr. Gorka Sándor (Budapest, VIII., Eszterházy-u. 16.), dr. Kerekes Pál közegészségügyi felügyelő, dr. Ungár Károly közközházi prosector, Nagyszeben.

Kiszabadult oroszlán. Rigában 1913. év őszén történt az említésre méltó eset. A nem régen épült rigai állatkert egyik teljesen fejlett, hím oroszlánja egy szép reggelen elhagyta ketrecét és az állatkert területén kedélyesen sétálgatott. Az eset következőképpen történt: Az oroszlánok ápolója, mint minden reggelen, a mi állatkertünkéhez hasonló oroszlánbarlangot egy szeptemberi napon tisztogatta. Tisztogatás közben hirtelen az a gondolata támad, hogy az oroszlánok részére a barlangba egy fatöngőt hozzon. Ezzel a gondolattal foglalkozva a barlang csapóajtóját magaután nyitvafejtette és egy folyosón keresztül, amely részben szobájába, részben pedig a szabadba vezet, elhagyta a barlangot. A barlang elhagyása után szobájába tért. Miközben szobájában kotorászott, felkereste egyik társa, akivel eltrécselt. A beszélgetés közben teljesen elfeledte, hogy tulajdonképpen miért is hagyta el a barlangot. Egy szóval a trécselés közben barlangot, fatöngőt, csapóajtót, oroszlánt elfelejtett. Amint társa tőle távozott, minden gond nélkül az oroszlánok belsőketrecéhez ment, hogy állatjait a barlangba kibocsássa. A belső oroszlánketrecnek a barlanghoz vezető, de az előbb említett folyosótól teljesen különálló, átjáró ajtóját kinyitotta és mint a ki dolgát jól elvégezte, kamrájába szunyókálni tért. Alig hunyta be szeméit, különös neszre, szuszogásra ébred fel. Amilyen nyugodt és édes lehetett az ápoló alvása, annál kínosabb volt ébredése. Előtte állt teljes nagyságában a hím oroszlán. Az ápoló rémült arccal a váratlan vendégre meglepődésében rákiáltott: „Ugyan hogyan kerülisz te ide?! Nem takarodsz!” Az engedelmes oroszlán erre hátrafordult és a szabadba vezető folyosón keresztül az állatkert főútja felé haladt.

Az ápoló nem csapott lármát és nem követte azonnal a kiszabadult fenevadat. Igen észszerűen cselekedett az ápoló akkor, amikor minden zaj nélkül egyenesen a felügyelőhöz futott és a kínos esetről jelentést tett. A felügyelő az állatkertben foglalkozó munkásokat azonnal eltávolította, a munkában levő lovakat az istállóba vezette és az összes kapuk elzárását rendelte el. A minden zaj nélkül végrehajtott rendelt befejezése után indult el az ápolóval együtt az oroszlán felkereséséhez. Nem kellett a kedélyesen sétálgató szőkevény oroszlánt sokáig keresniök, mert ott őgylgett őkelme méltóságteljesen az oroszlánbarlang közelében épült exotikus madárház előtt. Az igen szelid természetűnek ismert oroszlán viselkedését a szabadság érzete nem változtatta meg. A hozzá közeledő két régi jó barátot felismerve, megállt és megvárta közeledésüket. A sivatag királyának szelid viselkedésén felbátorodott ápoló fölényes szigorú hangon így kiáltott: „Gyalázatos, nem takarodsz haza!” — A mi ezután következett, páratlan az uralkodó és hatalmas állatok történetében. A hatalmas, nagy és büszke király a gyarló tehetetlen ember parancsára engedelmessé vált, sarkon fordult és szegyenkezve meglapultan visszafelé haladt börtöne felé. Az ápolónak sem kellett több, a bátorsága a gyávaság láttán csak növekedett. Szidalmakkal, fenyvetéssel sarkon követte a felügyelővel együtt a szőkevényt. Végül az ápoló már tenyerével ütögette a mindinkább gyorsabb lépésekben haladó oroszlán combjait. Így jutott vissza az oroszlán saját jóakaratóból az ápoló kedélyes nógatására a barlangba, ahol már aggódva várta az életpárja és ahol még sokáig elmélkedhetik szabadulásának egyik kihasználatlan epizódjáról. Sokan, akik e sorokat olvassák, úgy elmélkednek majd erről az esetről, mint jó magam, hogy az állatok királyát nem a gyávaság, nem a gondtalan élet, nem a rabság megszokása készítette a visszatérésre, hanem a barlangban maradt és a rabság keserveit egyedül megédesítő életpárja.

Ritka fenyőfaj. Az állatkerti madárház és strucház között elterülő parkrésztben igen sok szép fenyőfélék (coniferae) és köztük egy igen figyelemreméltó kecses fajtát láthat a növénykedvelő. Ez a japáni ernyőfenyő (Sciadopitys verticillata Siebet Zucc). Hazánkban kevésbé ismert fajta, csakis nagyobb kertészetekben, ott is, mint hidegházi növény fordul elő. Egyes szerzők szerint Japánban hatalmas fákat alkot. Nálunk a tél folyamán védeni kell a tartós fagy ellen. A fagy ellen úgy védhetjük meg a fácskát eredményesen, ha föléje egy kis zsuppházikót építünk, amelynek délre eső falán egy kis szellőző nyílást hagyunk. Ily berendezés és védelem mellett bírja ki minden

baj nélkül a telet. Az állatkertünk szorgalmas és figyelmes látogatóinak bizonyára feltűnt, a múlt tél folyamán, az említett helyen házikóval befödött túlevelű fácskánk. A szigorú telünket a leírt gondozás mellett a kényes fenyő sértetlenül kiállotta. Igaz örömről szolgál az említett fenyőfajta szép és rohamos fejlődése. Az idej új szép hajtások felső felületének szép zöld és alsó felületének hamvaskék színe a legjobban bizonyítja a fenyőnk üdeségét. Az ágakon meredeken álló tíz centiméter hosszú tűlevelek valóságos ernyőt alkotnak. A levelek elhelyeződése után nevezhették el japáni ernyőfenyőnek. Igen sajnálatos, hogy ez a nemes és fölötté tetszetős fenyőfajta kertjeinkből hiányzik. —K.

A fogságban tartott majmok életkora. Az állatkertekben tartott majmok közül az alsóbbrendűek érnek el magasabb életkort, míg az igen kényes emberszabású majmok, csökkent ellentállóképességüknek fogva, rövidebb ideig bírják el a rabságot. Igen érdekes feljegyzést találhatunk a wieni császári állatkertben, ahol ugyanis az 1811. évben odakerült kapucinus majom 1852. év augusztus 28-ig, tehát 41 évig élt. Ugyancsak a schönbrunni állatkertben egy makako 20, egy babuin 12, egy mandrill pedig 6 évig élt a közönség mulattatására. A kevés, ezirányú feljegyzésekből kitűnik továbbá, hogy a feketefejű maki 5^{1/2}, a kapucinus majom 7—11, a makako 8—14—20, a páviánok 13^{1/2}—14, a drill 14, a mandrill 6, a babuin 8—17^{1/2} évet, mint legmagasabb életkort, érhet el.

Ezekkel szemben az emberszabású majmok nem érik el a mi éghajlatunkban ezt a magas életkort. Kivételesnek mondható az a magas életkor, amelyet a londoni állatkert két csimpanza ért el. A szóbanforgó két csimpanz közül az egyik 8, a másik 10 évig volt az állatkert lakója. Említésre méltó egy gibbon, amely 2 év 4 hó és 14 napig, egy orangutan pedig 3 év 3 hó és 29 napig bírta el a szabadságvesztést. A csimpanzoknál a legmagasabb életkor 8—15 év között ingadozik.

Állatkertünk páviánjai között van olyan is, amelyet e sorok írója gyermekkorában látott a régi állatkertben. Az újjászervezett állatkert leltári tárgyként vette át az öregeket, a kor nem látszik meg rajtuk, mert pávián pávián marad. Jela orangutan körülbelül 4 éves korában került még jóval a megnyitás előtt állatkertünkbe, ahol el is érte a rabságban levő emberszabású majmok korhatárát, mert ugyanígy jó kedélyben majdnem négy évet töltött el.

Egy ország, ahol nincsen kígyó, se egér. Írország minden tekintetben sajátos állam. Nemcsak a néprajzi és politikai viszonyai, hanem az állat- és növényvilága is jellemző. Nincsen több állam Európában, ahol a kertészek és földművesek kellemtelenül látják a vakond és a mezei egerek összes faja, továbbá a kígyók és a kétélűek hiányoznának. Közép-Rajna vidékén a kígyóknak öt faja, Angliában pedig három faja ismeretes, míg Írországban e családnak egy tagja sem fordul elő. Nagy ritkán található a smaragd zöld szigeten az európai törékeny gyík (*Anguis fragilis*). A békának csak egyetlenegy faja a zöld varasbéka (*Bufo calamita*) honos a sziget délnyugati részén, minden más tagja e sokhangú és mégis hasznos állatcsaládnak kerüli az Ír-földet. Már sokan foglalkoztak a nevezett állatok honosításával, de a törekvésük mindeztideig eredménytelen maradt. Ósidők óta ismeretes Írországnak az a kiváltsága, hogy a csúszómászók hiányoznak. A néphit a kétélűek hiányát védőszenetjük védelmére vezetik vissza. Még ma is énekelnek oly népdalokat, melyekben ez kifejezésre jut. —H.

Lepketenyésztés. A lepketenyésztés a lepkékkel foglalkozóknak és gyűjtőknek (entomologus) nélkülözhetetlen, mert a tenyésztés közben észlelt megfigyelések alapján állapítható meg, hogy melyik lepkének melyik hernyó felel meg. A világ leghíresebb lepketenyésztője Williams Watkins. A „Schmetterlingsfarm”, ahogyan azt tulajdonosa nevezi, Gastbourne-ban Anglia déli tengerpartja közelében terül el. A farm tulajdonképpen egy nagy virágos kert, hol milliószámra röpködnek a lepkék különböző fajtái. A lepkék szétröpködését úgy akadályozza meg, hogy finom dróthálóval veszi körül a kert egyes részeit. Innen küldi Watkins a világ különböző részeibe, állatkerteknek, múzeumoknak, entomologusoknak, gyűjtőknek érdekesebbnél érdekesebb lepkéit. —H.

Az állatvédelem terjedése Oroszországban. A дума a törvényalkotásokban gyors lépésekkel halad előre és nem feledkezik meg a kiveszőfélben levő állatok védelméről sem. A tör-

vényhozás védelmébe vette a tengeri vidrát (*Enhydris lutris*) és az északi medvefókát (*Arctocephalus ursinus* L.). Az utóbbi állat a hölgyvilágot már régen teljesen meghódította, ugyan nem élő állapotban, hanem holta után, mert ennek az állatnak bőre szolgáltatja a sealskin neve alatt forgalomba hozott értékes szőrmét. A prémét Angliában készítik ki olyan módon, hogy a bőrt néhány hónapra bevermelik. Az eljárás a nemezzőrök meglazulását idézi elő, amely folyamat után ezek igen könnyen eltávolíthatók. A hátramaradt, igen finom gyapjúszőr, mely szépségben és tartósságban túlesz a legjobb minőségű bársonyon is, a hölgyek kedvelt és irigyelt sealskinja. A sealskin ára 10 darabonként 720—2500 korona.

Az említett állatok még 30 évvel ezelőtt nagy csapatokban éltek az ázsiai Oroszország partjain, amelyeket az északkeleti tenger övez. Az állatok száma azonban az utóbbi években annyira gyérült, hogy jelenleg egy tengeri vidra szőrméje a származási helyen 400—500 rubel értékű. A törvény, hasonlóképpen, mint a coboly kipusztulása ellen végrehajtott védekezésnél három évig tartó teljes védelmi időt rendelt el. Továbbá a kormány tiltotta a nem orosz idegeneket a pusztuló állatok fogásától. Az állatok irtásának megakadályozása végett az alattvalóktól adó fejében mindkét állat prémjét nem fogadják el. Az ily módon megnehezített adófizetést azonban méltányos adóelengedéssel enyhíti.

Az özek megkésétt vedlése. Igen sok helyen feltűnt, hogy az özek ezidén a vedlésben elkéstek. Az özek még május havában, sőt júniusban is szürkék voltak, mindamellett tápláltságuk és egészségi állapotuk kifogás alá nem esett. A bakoknál az agancsképződés megfelelő időben indult meg, csak az állatok szőrváltása, illetőleg „vörösödés” nem jelentkezett a megszokott időben. A szőrváltás szokatlan késői jelentkezését állatkerti őzeinkben is tapasztaltuk, sőt a legutóbb is láttunk olyanokat, amelyek még június végén nem voltak teljesen vörösek. A szőrváltás megkésését talán a hosszú és szigorú tél okozta?

Judás. Kéziratát szívesen fogadjuk és ha értekezése beleillik folyóiratunk keretébe és megüti a mértéket, meg ha való nevét megtudjuk, szívesen közöljük is, bár nem állatokról szól.

Tacskó. Nem foglalkozunk tacskótenyésztéssel.

S. S. k. a. A kölni dom nagyobb ugyan mint a Mátyás-templom; de a kölni állatkert kisebb, mint a budapesti. A németországi állatkertek közül épen csak a berlini, a hamburgi és a stellingeni nagyobb és népesebb, mint a miénk. — Az elmúlt évben körülbelül 160 állatkert létezett a világon.

Muflon. Szaporodik a fogságban. Szívesen fogadjuk egy párt. A többit levélben írjuk.

Hunyadi. A fajok általában nem bírják sokáig a fogságot. A siketfajd, ha kicsiny korában fogják, vagy tojásból keltetik és házban felnevelik, néha megmarad sokáig; állatkertünkben is van két siketfajdyuk közel egy év óta; a kakasok azonban hamarosan elpusztultak. — A zergéink Tirolból valók; magyarországit eddig nem kaptunk egyet sem.

Egy előfizető. Aki „A Természet”-re előfizet, természetesen megkapja a „Mi ujság az állatkertben” című lapunkat is az előfizetési ár fejében. Szakkérdésekre szívesen válaszolunk.

Ebtenyésztő. Ebtenyésztési rovatunkat első ízben a legközelebbi lapszámunkban közölhetjük. Addig is szíves türelmért kérjük.

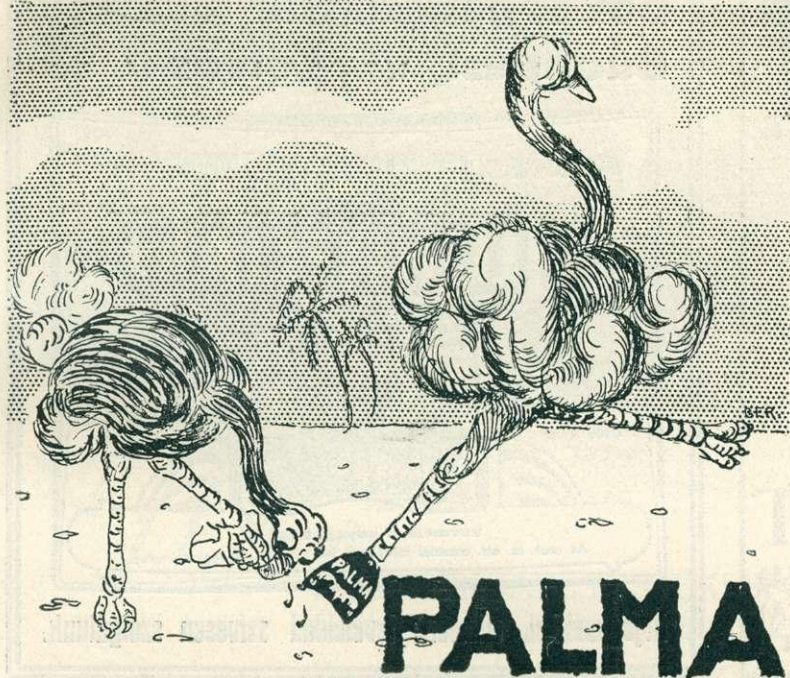
Több érdeklődőnek. Aki még nem kapott mutatványszámot, kérésével forduljon „A Természet” kiadóhivatalához, Budapest, Állatkert.

Hirdető. Apró és nagyobb terjedelmű hirdetéseket elfogad lapunk kiadóhivatala, ahol bővebb felvilágosítással szolgálunk. Cím: „A Természet” kiadóhivatala Budapest, Állatkert.

Érdeklődő. „A Természet” most havonként kétszer 5000—5000 példányban jelenik meg.

□□□□ A kiadásért felelős: RAITSITS EMIL. □□□□

HIRDETÉSEK

PALMA

AZ ÁLLATKERT ÖSSZESVILLAMOS BERENDEZÉSÉT ÉS A DÍSZVILÁGÍTÁST

HOLITSCHER ZSIGMOND ÉS TÁRSA ELEKTROTECHNIKAI VÁLLALAT

Budapest, V., Kálmán-u. 16. sz.,
telefon: 48-37, 145-81, 37-20
készítette

Elvállal mindennemű erős és gyengeáramú villamos berendezés tervezését és kivitelét, minden a szakmába vágó anyag szállítását. Külön osztály pneumatikus csőposták berendezésére. Költségvetés és mérnökünk látogatása kívánatra díjtalan.

ANTAL ^{ÉS} HOSZÚ

BUDAPEST, VII. KER.,
RÁKÓCZI-ÚT

18

A FŐVÁROS
LEGSZEBB DIVATÁRÚHÁZA MEGNYÍLT

BLOCH MÓR ^{CÉG}

MODERN KÓRHÁZ-,
SZANATORIUM- ÉS
SZÁLLODA-BERENDEZÉSI VÁLLALAT

Pehelypaplanok és
paplankülönleges-
ségek és ster. hyg.
ágytoll-gyára

Mintaraktár és közp. iroda:
VII., Rombach-utca 4. I. em.
Telefon 71-25 88888888

Gyár: V., Kárpát-utca 7/b.
Telefon 152-44 88888888

Ágytollosztály és ágytoll-sterilizátorok: VII., Károlykőrút 7. sz. Telefon 71-25

A „MARABÚHOZ“

Alapítottott: 1842.

Szerb kir. udvari szállító
Sürgöncím: MÓRBLO

